द्वितीयसत्रम् (आदर्शप्रश्नपत्रम्)
विषयः – संस्कृतम्
कक्षा – षष्ठी (नवनिष्ठा)

समयः – सार्द्धहोराद्वयम् पूर्णांकाः 50

नाम ________________________ सैक्शन _______ अनुक्रमांक _______

खण्ड : 'क' (चित्राधारितम् – अवबोधनम्)

1. मंजूषातः संस्कृतपदानि चित्वा चित्राणां पुरतः लिखत :– 2×5

बाणः	गृहम्	दूरवाणी	वस्त्रम्
तालः	दन्ताः	आम्रम्	पात्रम्
मुखम्	लेखनी		

(i) – ______________________

(ii) – ______________________

(iii) – ______________________

(iv) 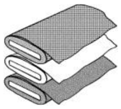 – ______________________

(v) – ______________________

खण्ड : 'ख' (रचनात्मक – कार्यम्)

2. चित्रं दृष्ट्वा मंजूषायाः पदानि चित्वा लघुकथां पूरयत :– 1×4

नवनीतम्, हस्ते, ललाटे, माला

(i) कृष्णस्य ______________ तिलकम् अस्ति।

(ii) कृष्णस्य ______________ कंकनम् अस्ति।

(iii) कृष्णस्य कण्ठे ______________ अस्ति।

(iv) कृष्णः ______________ खादति।

3. चित्राधारितं वर्णनम् कुरूत।

मंजूषातः पदानि चित्वा वाक्यानि पूरयत :– 1×4

समुद्रतटः, क्रीडन्ति, बालकाः, बालुकागृहं

एषः ______________। अत्र ______________ सन्ति। ते कन्दुकेन ______________। बालकाः बालुकाभिः ______________ रचयन्ति।

खण्ड : 'ग' (अनुप्रयुक्त – व्याकरणम्)

4. मंजूषातः चित्राधारितं शब्दरूपं लिखत :– 1×3

गजौ, वृद्धाः, बालकः

(i) ______________।

(ii) 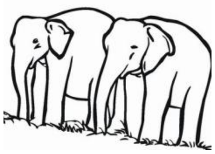 ______________।

(iii) ______________।

5. धातुरूपाणि चित्वा वाक्यं पूरयत :— 1×3

क्रीडतः, क्रीडन्ति, क्रीडति

(i) बालकः ______________ ।

(ii) बालकौ ______________ ।

(iii) बालकाः ______________ ।

6. उचितैः षष्ठ्यन्तरूपैः रिक्तस्थानानि पूरयन्तु। ½×4

यथा :— लवः ____________ पुत्रः अस्ति। (राम)

लवः ***रामस्य*** पुत्रः अस्ति।

(i) रामः ____________ पुत्रः अस्ति। (दशरथ)

(ii) गणेशः ____________ पुत्रः अस्ति। (शिव)

(iii) कृष्णः ____________ पुत्रः अस्ति। (वसुदेव)

(iv) सीता ____________ पत्नी अस्ति। (राम)

7. मंजूषायाः सहायतया शब्देषु प्रयुक्तं उपसर्गं लिखत :— ½×4

प्र परा अप अनु

अव वि परि

उदाहरणम् :— उपहारः = उप

(i) अनुभवः = ____________

(ii) प्रहारः = ____________

(iii) पराजयः = ____________

(iv) अवकाशः = ____________

8. मंजूषायाः सहायतया रिक्तस्थानेषु अव्ययपदानि चित्वा पुनः लिखत। ½×4

(सदा, अद्य, कुत्र, प्रातः)

(i) ____________ सत्यं वक्तव्यम्।

(ii) रमेशः ____________ विद्यालयं न गतवान्।

(iii) त्वम् ____________ गच्छसि?

(iv) अहं ____________ पठामि।

खंड 'घ' (पठित–अवबोधनम्)

9. अधोलिखितं गद्यांशं पठित्वा रिक्तस्थानानि पूरयत :– 1×4

अस्य शरीरात् मांसस्य गन्धः निःसरति। अतः निःसंशयम् अयं मत्स्यमारकः एव। परन्तु अस्य अंगुलीयकस्य प्राप्तिः विचारणीया। राजकुलं गच्छामः। तत्रैव अस्य निर्णयः भविष्यति।

(i) अस्य शरीरात् ____________ गन्धः निःसरति।

(ii) निःसंशयम् ____________ मत्स्यमारकः एव।

(iii) परन्तु ____________ अंगुलीयकस्य प्राप्तिः विचारणीया।

(iv) ____________ अस्य निर्णयः भविष्यति।

10. अधोलिखितं गद्यांशं पठित्वा रिक्तस्थानपूर्तिं कुरूत :– 1×4

पथिकः तान् अगणयत्। तत्र दश बालकाः एव आसन्। सः नायकम् आदिशत्। त्वं बालकान् गणय। सः तु नव बालकान् एव अगणयत्। तदा पथिकः अवदत् – दशमः त्वम् असि इति।

(i) ________________ तान् अगणयत्।

(ii) तत्र दश ________________ एव आसन्।

(iii) सः ________________ आदिशत् त्वं बालकान् गणय।

(iv) सः तु ________________ बालकान् एव अगणयत्।

11. मंजूषायाः सहायतया अधोलिखितेषु वाक्येषु रेखांकितपदानां स्थाने प्रश्नसूचकं पदम् उपयुज्य प्रश्ननिर्माणं कुरूत :– 1×4

(किं कः कथम् कुत्र)

(i) <u>गजः</u> विशालतमः पशुः अस्ति। ________________________________

(ii) गौः <u>दुग्धं</u> ददाति। ________________________________

(iii) कुक्कुरः <u>उच्चैः</u> बुक्कति। ________________________________

(iv) रमेशः <u>विद्यालयं</u> गच्छति। ____

12. विलोमपदानि मेलयत :— 1×4

(i) सेवकः	• चतुरः
(ii) नीचैः	• प्रसन्नः
(iii) मूर्खः	• उच्चैः
(iv) दुखितः	• स्वामी

13. मेलनं कुरूत :— 1×4

(i) गजाः	• गर्जतः
(ii) सिंहौ	• चलन्ति
(iii) मयूरः	• पठति
(iv) बालकः	• नृत्यति

द्वितीयसत्रम् (आदर्शप्रश्नपत्रम्)
विषयः – संस्कृतम्
कक्षा– षष्ठी (निष्ठा)

समयः – सार्द्धहोराद्वयम् पूर्णांका : 50

खण्ड : 'क' (अपठित – अवबोधनम्)

1. गद्यांशं पठित्वा प्रश्नान् उत्तरत :–

प्रातः भवति। सूर्यः उदयति। अन्धकारः नश्यति। सर्वत्र प्रकाशः भवति। जनाः व्यायामं कुर्वन्ति। बालाः उद्यानेषु भ्रमन्ति। पक्षिणः उड्डयन्ति।

(i) रिक्तस्थानानि पूरयत :– 1×5

(1) ———————— नश्यति।

(2) प्रातः ————————।

(3) ———————— उदयति।

(4) ———————— भवति।

(5) पक्षिणः ————————।

(ii) वाक्यान् मेलयत :– 1×5

(1) बालाः	व्यायामं कुर्वन्ति।
(2) सर्वत्र	उद्यानेषु भ्रमन्ति।
(3) जनाः	नश्यति।
(4) पक्षिणः	प्रकाशः भवति।
(5) अन्धकारः	उड्डयन्ति।

खण्ड : 'ख' (रचनात्मक कार्यम्)

2. चित्राणि दृष्ट्वा मंजूषातः पदानि च चित्वा संस्कृतपदानि लिखत :– 1×4

(1) ____________

(2) ____________

(3) 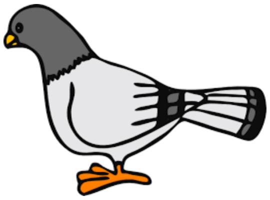 ____________

(4) 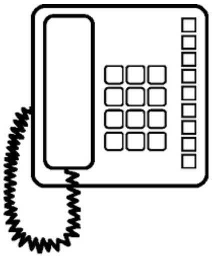 ____________

मंजूषा :– कृषकः, भल्लूकः, दूरभाषः, कपोतः

3. चित्रं दृष्ट्वा रिक्तस्थानानि पूरयत :– 1×4

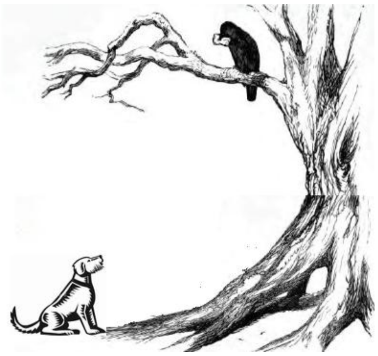

(i) वृक्षस्य उपरि –––––– अस्ति। (काकः / कपोतः)
(ii) अत्र –––––– वृक्षः अस्ति। (एकः / त्रयः)
(iii) काकस्य –––––– रोटिका अस्ति। (मुखे / हस्ते)
(iv) कुक्कुरः –––––– तिष्ठति। (नीचैः / उपरि)

खण्ड : 'ग' (अनुप्रयुक्त–व्याकरणम्)

4. उदारहणं दृष्ट्वा रिक्तस्थानानि पूरयत :– 1×3

(i) शुनकः	शुनकौ	शुनकाः
–––––––	मृगौ	–––––––
(ii) बलीवर्दः	बलीवर्दौ	बलीवर्दाः
चषकः	–––––––	–––––––
(iii) सौचिकः	सौचिकौ	सौचिकाः
–––––––	–––––––	मयूराः

5. मंजूषातः पदानि चित्वा रिक्तस्थानानि पूरयत :– 1×3
(i) वयं पाठं –––––––।
(ii) गंगायां नौकाः –––––––।
(iii) जनाः किं –––––––?

मंजूषा :– सन्ति, पश्यन्ति, पठामः

6. कोष्ठकात् उचितपदं चित्वा रिक्तस्थानानि पूरयत :– 1×2
(i) ––––––– पुष्पाणि विकसन्ति। (उद्याने / उद्यानस्य)
(ii) खगाः ––––––– निवसन्ति। (नीडेषु / नीडानि)

7. चित्राणि दृष्ट्वा संख्यां लिखत :– 1×2

(i) 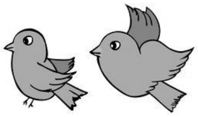 ––––––– चटके

(ii) ––––––– पुस्तकम्

8. मंजूषातः उचितम् अव्ययपदं चित्वा रिक्तस्थानानि पूरयत :— 1×2

मंजूषा :— एव, उच्चैः

(i) मेघाः ———————— गर्जन्ति।

(ii) सत्यम् ———————— जयते।

खण्ड : 'घ' (पठित—अवबोधनम्)

9. गद्यांशं पठित्वा प्रश्नान् उत्तरत :—

एकदा दश बालकाः स्नानाय नदीम् अगच्छन्। ते नदीजले चिरं स्नानम् अकुर्वन्। ततः ते तीर्त्वा पारं गताः। तदा तेषां नायकः अपृच्छत् — अपि सर्वे बालकाः नदीम् उत्तीर्णाः?

(i) एकपदेन उत्तरत :— 1×2

(1) एकदा कति बालकाः स्नानाय अगच्छन्?

(2) ते कुत्र चिरं स्नानम् अकुर्वन्?

(ii) पूर्णवाक्येन उत्तरत :— 1×1

(1) नायकः किम् अपृच्छत्?

(iii) निर्देशानुसारं उत्तरत :— 1×1

(1) 'दश बालकाः' अत्र विशेषणपदं किम्?

- दश
- बालकाः
- अत्र
- तत्र

10. 'मम विद्यालयः' इति विषयम् अधिकृत्य चत्वारि वाक्यानि रचयत। 1×4

11. अधोलिखितपदानि आधृत्य सार्थकानि वाक्यानि रचयत :— 1×4

(i)		वानराः	जले	उत्पतन्ति
(ii)		मयूरः	वृक्षेषु	नृत्यति
(iii)		मत्स्याः	उद्याने	कूर्दन्ति
(iv)		खगाः	आकाशे	तरन्ति

12. मंजूषातः उचितं विलोमपदं चित्वा लिखत :– 1×4

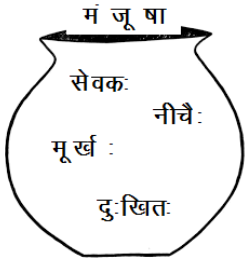

(i) चतुरः ——————————

(ii) स्वामी ——————————

(iii) प्रसन्नः ——————————

(iv) उच्चैः ——————————

13. अधोलिखितपदानां समुचितान् अर्थान् मेलयत :– 1×4

(i) हस्ते	द्रविणम्
(ii) सहसा	पृथ्वीम्
(iii) धनम्	करे
(iv) धराम्	अकस्मात्

द्वितीयसत्रम् (आदर्शप्रश्नपत्रम्)
विषयः – संस्कृतम्
कक्षा – षष्ठी (प्रतिभा)

समयः – सार्द्धहोराद्वयम् पूर्णांका : 50

खण्ड : 'क' (अपठित–अवबोधनम्)

1. अनुच्छेदं पठित्वा निर्देशानुसारं प्रश्नान् उत्तरत :–

कृष्णः सर्पः गच्छति। सर्पस्य समीपे एव बालाः क्रीडन्ति। सर्पः तस्मात् स्थानात् दूरं गच्छति। सर्पः प्रसन्नः भवति। सः बालकान् पश्यति। सः तान् किमपि न कथयति। एकः बालः सर्पं पश्यति। यदा सः तस्य उपरि पाषाणखण्डम् क्षिपति तदा सर्पः क्रुद्धः भवति।

(i) एकपदेन उत्तरत :– 1×2

(1) बालाः किं कुर्वन्ति?

(2) प्रसन्नः कः भवति?

(ii) एकवाक्येन उत्तरत :– 2×2

(1) बालाः कस्य समीपे क्रीडन्ति?

(2) सर्पः कदा क्रुद्धः भवति?

(iii) निर्देशानुसारं उत्तरत :– 1×2

(1) 'पश्यति' इति पदे मूलधातुः कः?

(अ) पश्य (ब) पा (स) दृश् (द) पिब्

(2) विलोमपदम् लिखत – 'प्रसन्नः'

(अ) कृष्णः (ब) क्रुद्धः (स) पश्यति (द) गच्छति

(iv) गद्यांशस्य उचितमेकं शीर्षकम् लिखत। 2×1

खण्ड : 'ख' (रचनात्मक–कौशलम्)

2. चित्रं दृष्ट्वा मंजूषातः पदानि चित्वा वाक्येषु रिक्तस्थानानि पूरयत :– 1×4

कपोतः, शान्तिप्रियः, कीटान्, गृहे

(i) एषः –––––– अस्ति।

(ii) कपोतः –––––– भवति।

(iii) कपोतः –––––– भक्षयति।

(iv) जनाः कपोतं –––––– पालयन्ति।

3. मंजूषातः पदानि चित्वा रिक्तस्थानानि पूरयत :— 1×4

मंजूषा :— किमर्थम्, अहम्, पिबसि, त्वम्

पिता – (1) ——————— किम् पिबसि?
पुत्रः – कैम्पाकोलाम्
पिता – त्वम् सदैव कैम्पाकोलाम् एव पिबसि?
पुत्रः – (किम् अपि न वदति)
पिता – कदाचित् दुग्धम् न (2) ———————
पुत्रः – न
पिता – (3) ——————— न?
पुत्रः – (4) ——————— दुग्धम् न इच्छामि।

खण्ड : 'ग' (अनुप्रयुक्त—व्याकरणम्)

4. उचितं पदं चित्वा रिक्तस्थानानि पूरयत :— 1×3
(i) ———————— पठन्ति। (बालकः, बालकौ, बालकाः)
(ii) ———————— नाम शौर्यः अस्ति। (बालकस्य, बालकम्, बालकः)
(iii) बालः ———————— खादति। (फलम्, फलानाम्, फलेषु)

5. निर्देशानुसारं लकारपरिवर्तनं कुरूत :— 1×3
(i) त्वम् उच्चैः वदसि। (लृटलकारे)
(ii) सः विद्यालये पठिष्यति। (लट्लकारे)
(iii) छात्राः किं करिष्यन्ति ? (लङ्लकारे)

6. प्रकृति—प्रत्यय पृथक् कृत्वा लिखत :— 1×4
(i) गणयित्वा = ——————— + ———————
(ii) श्रुत्वा = ——————— + ———————
(iii) गृहीत्वा = ——————— + ———————
(iv) कृत्वा = ——————— + ———————

7. उचितं संख्यापदम् लिखत :— 1×2
(i) सप्ताहे ——————— दिनानि भवन्ति। (7)
(ii) ——————— बालिके क्रीडतः। (2)

8. उचितं विभक्तिं प्रयुज्य वाक्यानि पूरयत :— 1×2
(i) मत्स्याः ——————— बहिः गच्छन्ति। (तडाग)
(ii) ——————— मीनाः वसन्ति। (सरोवर)

खण्ड : 'घ' (पठित–अवबोधनम्)

9. गद्यांशं पठित्वा प्रश्नान् उत्तरत :–

एकदा दश बालकाः स्नानाय नदीम् अगच्छन्। ते नदीजले चिरं स्नानम् अकुर्वन्। ततः ते तीर्त्वा पारं गताः। तदा तेषां नायकः अपृच्छत् – अपि सर्वे बालकाः नदीम् उत्तीर्णाः?

(i) एकपदेन उत्तरत :– 1×2

(1) कति बालकाः स्नानाय अगच्छन्?

(2) ते स्नानाय कुत्र अगच्छन्?

(ii) एकवाक्येन उत्तरत :– 1×1

(1) ते किम् अकुर्वन्?

(iii) निर्देशानुसारं उत्तरत :– 1×1

(1) 'अगच्छन्' इति पदे मूल धातु कः?

(अ) चल् (ब)) वद् (स) गम् (द)पठ्

10. पद्यांशं पठित्वा प्रश्नान् उत्तरत :–

सर्वस्तरतु दुर्गाणि सर्वो भद्राणि पश्यतु।
सर्वः कामानवाप्नोतु सर्वः सर्वत्र नन्दतु।।

(i) एकपदेन उत्तरत :– 1×2

(1) सर्वेः कानि पश्यतु?

(2) सर्वः कुत्र नन्दतु?

(ii) एकवाक्येन उत्तरत :– 1×1

(1) सर्वः कान् अवाप्नोतु?

(iii) निर्देशानुसारं उत्तरत :– 1×1

(1) 'पश्यतु' इति पदे कः लकारः?

(अ) लोट् (ब) लट् (स) लृट् (द) लङ्ग

11. नाट्यांशं पठित्वा निर्देशानुसारं प्रश्नान् उत्तरत :–

बद्धपुरूषः– एकस्मिन् दिवसे मया रोहितमत्स्यः खण्डशः कृतः। मत्स्यस्य उदरस्य अभ्यन्तरे मया इदं रत्नशोभितम् अङ्गुलीयकं प्राप्तम्। अयम् अस्य आगमवृत्तान्तः। पश्चात् मत्स्यस्य विक्रयाय आगतः अहम् आभ्यां गृहीतः। इदं श्रुत्वा मां मारयत वा मुञ्चत वा।

(i) एकपदेन उत्तरत :– 1×2

(1) कः खण्डशः कृतः?

(2) कस्य विक्रयाय आगतः?

(ii) एकवाक्येन उत्तरत :– 1×1

(1) कस्य उदरस्य अभ्यन्तरे अङ्गुलीयकं प्राप्तम्?

(iii) रिक्तस्थानं पूरयत :– 1×1

(1) इदं श्रुत्वा मां ——————— वा मुञ्चत वा।

12. विलोमपदानि योजयत :– 1×4

दिवा	नेतुम्
एकत्र	सेवकः
आनेतुम्	रात्रिः
स्वामी	सर्वत्र

13. श्लोकांशान् योजयत :– 1×4

(i)	एवा मे प्राण	• सर्वो भद्राणि पश्यतु
(ii)	तमसो मा	• नहि तद् दृश्यते दिवा
(iii)	सर्वस्तरतु दुर्गाणि	• मा बिभेः
(iv)	सर्वं तदस्तु मे शिवं	• ज्योतिर्गमय